

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Моряк Т. В., студент

*Науковий керівник: Кіляр О. Р., к. е. н., доцент
Тернопільський національний технічний університет
ім. Івана Пулюя, Україна*

Питання заборгованості підприємств на сучасному етапі розвитку ринкових відносин займає важливу роль. Заборгованість, як дебіторська, так і кредиторська, є негативним чинником у роботі підприємств. У процесі діяльності підприємство не завжди здійснює розрахунки з іншими підприємствами або фізичними особами одночасно з передачею майна, виконанням робіт, наданням послуг тощо. У зв'язку із цим у нього виникає дебіторська заборгованість. Несвоєчасна сплата за товари та послуги призводить до погіршення фінансового стану підприємства.

Основним нормативно-правовим документом, який регламентує відображення дебіторської заборгованості в бухгалтерському обліку, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». Згідно із цим П(С)БО дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованостей дебіторів підприємству на певну дату. При цьому дебіторами є всі юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів [1].

Заборгованість дебіторів, що призначена для перепродажу або ж створюється підприємством з метою отримання прибутку або у вигляді відсотків, дивідендів згідно із П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» є фінансовим активом призначеним для перепродажу і повинна відображатися та оцінюватися в обліку відповідно до цього стандарту [2].

Тракування дебіторської заборгованості у П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» є ширшим, тому, що охоплює заборгованість, яка є фінансовими інвестиціями, і ту, яка, по суті, утримується підприємством для отримання прибутку.

У міжнародній практиці не існує окремого міжнародного стандарту, який визнає дебіторську заборгованість, і облік дебіторської заборгованості здійснюється відповідно до МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» [3] та МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка», тобто дебіторська заборгованість відноситься до фінансових інструментів [4].

Різні вчені термін дебіторська заборгованість розуміють по-своєму, так Білик М. Д. під дебіторською заборгованістю розуміє матеріальні ресурси, які не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена у підприємства [5].

У більшості праць закордонних вчених тлумачення дебіторської заборгованості має такі варіанти перекладу: рахунки до отримання, рахунки дебіторів, дебітор за розрахунками. Як зазначають, Стоун Д., Хітчинг К. дебіторська заборгованість має назву «рахунки до отримання», а дебітори – це особи, які винні гроші за товари і послуги, вже одержані, але не оплачені ними [6].

Класифікацією дебіторської заборгованості займалися багато вчених-економістів таких, як: Т. М. Малькова, Н. М. Новікова, Ф. Ф. Бутинець, Н. М. Лисенко та інші. Проте серед науковців щодо цього немає єдиного підходу.

Дебіторську заборгованість доцільно класифікувати за певними ознаками, адже це важливо для отримання обґрунтованих висновків після проведеного фінансового аналізу. Класифікацію дебіторської заборгованості наведено в табл. 1.

Таблиця 1 - Класифікація дебіторської заборгованості [7]

Класифікація дебіторської заборгованості	
За строком погашення та зв'язком з нормальним операційним циклом	Довгострокова
	Поточна
За об'єктами щодо яких виникає дебіторська заборгованість	Дебіторська заборгованість орендаря за фінансовою орендою, яка відображається в балансі орендодавця
	Дебіторська заборгованість забезпечена векселем
	Інша довгострокова заборгованість
	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги
	Дебіторська заборгованість за розрахунками
За своєчасністю погашення	Інша поточна дебіторська заборгованість
	Дебіторська заборгованість, строк оплати якої не настав
	Дебіторська заборгованість, не сплачена в строк
	Сумнівна дебіторська заборгованість
	Безнадійна дебіторська заборгованість

Згідно з П(С)БО 10 дебіторська заборгованість поділяється на довгострокову та поточну. Поточна дебіторська заборгованість виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу. Тобто для віднесення дебіторської заборгованості до поточної, достатньо наявності хоча б одного з двох наведених критеріїв.

Довгострокова дебіторська заборгованість – не виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців з дати балансу, тобто для віднесення заборгованості до довгострокової, необхідна одночасна наявність двох наведених критеріїв.

Також дебіторську заборгованість доцільно класифікувати за реальним терміном погашення на термінову (не порушує своїх зобов'язань, так як крайній термін їх виконання не настав), прострочену (дебітор порушує взяті на себе зобов'язання) і відстрочену, що в обліку знаходить відображення на відповідних аналітичних рахунках.

За ступенем забезпечення виділяється дебіторська заборгованість забезпечена і не забезпечена різними способами, передбаченими законодавством і договором (застава, поручительство, банківська гарантія і т. д.). Дана група важлива і з юридичної точки зору при стягненні заборгованості з дебіторів. Також класифікуємо дебіторську заборгованість за формою погашення: монетарна та немонетарна та за контрагентами (заборгованість вітчизняних дебіторів та заборгованість іноземних дебіторів).

За можливістю погашення дебіторська заборгованість поділяється на: безнадійну; сумнівну; нормальну. Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позивної давності. Документами, які підтверджують визнання заборгованості безнадійною і її списання, можуть бути: виписка з єдиного державного реєстру або довідка фіскальної служби про ліквідацію боржника; повідомлення ліквідаційної комісії або рішення суду про відмову в задоволенні вимог зі стягнення відповідної заборгованості через недостатність майна ліквідованого підприємства-боржника; акт судового виконавця про неможливість стягнення заборгованості з боржника [8].

Аналіз економічної літератури показав, що існує широкий спектр видів дебіторської заборгованості. Розглянута нами класифікація дебіторської заборгованості розкриває економічну природу різних видів дебіторської заборгованості та відповідає структурі бухгалтерського балансу, а також показує недоліки в економічній системі України зокрема та в світі в цілому, проте унеможливити виникнення та існування даних проблем та недоліків не можливо, оскільки немає сталої класифікації та заходів відповідальності у сфері виконання зобов'язаностей пов'язаних з дебіторською заборгованістю.

Література.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» № 237 від 08 жовтня 1999 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>
2. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» №559 від 30 листопада 2001 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання» від 1 січня 2012 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» від 17 жовтня 2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_015
5. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2003. – № 12. – С. 24-36.
6. Стоун Д. Бухгалтерський облік та фінансовий аналіз / Стоун Д., Хітчінг К. – М.: Сирин, 1998. – 302 с.
7. Навчальні матеріали онлайн [Електронний ресурс] / Режим доступу : https://pidruchniki.com/1893041453242/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/oblik_debitorskoji_zaborgovanosti
8. Минфин: всё о финансах: новости, курсы валют, банки. [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://minfin.com.ua/taxes/-/gospoper/bo_2_6_2_oblicdebitor.html

**ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА
ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ОБЛІКУ**

Наконежна Х. І., студент

Науковий керівник: Кіляр О. Р., к. е. н., доцент.

Тернопільський національний технічний університет

ім. Івана Пулюя, Україна

Система бухгалтерського обліку — це своєрідний механізм підготовки та відображення інформації про майнове та фінансове становище підприємства. Завдяки цій інформації внутрішні та зовнішні її користувачі мають уявлення про реальний стан справ на підприємстві. Створення цілісної системи обліку передбачає активне